Новите изисквания за ДОСТЪПНОСТ на продукти и услуги

Нови правила са уредени в **Закон за изискванията за достъпност на продукти и услуги** (за краткост „**ЗИДПУ**“), който транспонира Директива (ЕС) 2019/882 (за краткост „**Директивата**“).

В по-голямата си част **влезе в сила на 28.06.2025 г.**

Целта на законодателството за достъпност е да гарантира, че хора с увреждания и други лица с функционални ограничения могат свободно да ползват ключови продукти и услуги. За тази цел се въвеждат **единни и задължителни изисквания за достъпност**, които също така премахват различията в уредбите на държавите членки и улесняват свободното движение на тези продукти и услуги в рамките на вътрешния пазар.

ЗИДПУ **урежда** изискванията за достъпност на продукти и услуги, процедура за оценяване на съответствието на продукти с изискването за достъпност, задълженията на икономическите оператори, надзора на продуктите на пазара и контрола на съответствието на услугите с изискванията за достъпност.

Приложимост на ЗИДПУ

Продукти:	**Надзорен орган:**
Потребителски компютърни хардуерни системи с общо предназначение и компютърни операционни системи за тези хардуерни системи	Председателят на **Държавна агенция за метрологичен и технически надзор** (ДАМТН) чрез органите за надзор на пазара от агенцията
Терминали на самообслужване: платежни терминали; терминални устройства АТМ; автомати за продажба на билети; автомати за регистрация на пътници; интерактивни терминали на самообслужване, предоставящи информация	
Потребителско крайно оборудване с интерактивни възможности за компютърна обработка, използвано за електронни съобщителни услуги	
Потребителско крайно оборудване с интерактивни възможности за компютърна обработка, използвано за достъп до аудио-визуални медийни услуги	
Електронни четци	

Услуги:	**Контролни органи:**
Електронни съобщителни услуги	Комисия за регулиране на съобщенията
Услуги за предоставяне на достъп до аудио-визуални медийни услуги	Съвета за електронни медии

Елементи на услуги за въздушен, автобусен и железопътен превоз на пътници и превоз на пътници по вода с изключение на градски, крайградски и регионални транспортни услуги: уебсайтове; услуги, базирани на мобилни устройства, вкл. мобилни приложения; електронни билети и услуги за електронно издаване на билети; предоставяне на информация за транспортни услуги, вкл. за пътуването в реално време; интерактивни екрани (информационни), разположени на територията на Европейския съюз; интерактивни терминали на самообслужване	Гл. дир. „Гражданска въздухоплавателна администрация“/ Изп. аг. „Автомобилна администрация“/ Изп. аг. „Железопътна администрация“/ Изп. аг. „Морска администрация“
Градски, крайградски и регионални транспортни услуги по отношение на интерактивни терминали на самообслужване	Изп. аг. „Автомобилна администрация“/ Изп. аг. „Железопътна администрация“
Потребителски банкови услуги;	Комисия за финансов надзор/ Българска народна банка/ Комисия за защита на потребителите
Електронни книги и специализиран софтуер;	Министерство на културата
Услуги за електронна търговия.	Комисия за защита на потребителите

Изключения – конкретно посочени

Относно **продуктите**, Директивата урежда, че изискванията за достъпност се отнасят за продуктите, пуснати на пазара (на пазара на ЕС) след 28.06.2025 г. Обръщаме внимание, че ЗИДПУ не съдържа изрична уредба в този смисъл. Въпреки това, считаме, че правилата на национално ниво следва да се прилагат за продукти, които се пускат на пазара след 28.06.2025 г., доколкото в противен случай би се приела за неправилна промяната в обхвата на Директивата със закон.

Относно приложението на ЗИДПУ спрямо **услугите**, има уредени изключения, т. напр. за съдържанието на някои сайтове и мобилни приложения: записано медийно съдържание с определено времетраене, публикувано преди 28 юни 2025 г.; файлови формати за офис документи, публикувани преди 28 юни 2025 г.; някои онлайн карти и картографски услуги за навигационно ползване; съдържание на трета страна – не финансирано, разработено или под контрола на съответния икономически оператор; архиви, със съдържание, което не се актуализира след 28 юни 2025 г.

Изключения – общо формулирани

ЗИДПУ урежда два главни случая, при които може да не се прилагат изискванията му, стига да са спазени определени процедури, а именно когато приложението на изискванията за достъпност би довело до:

1) **Значително изменение** в продукт или услуга, което би довело до изменение на тяхната същност;
2) **Прекомерна тежест** за съответния икономически оператор.

Тези изключения не се прилагат, когато икономическите оператори са получили частно или публично финансиране за целите на подобряване на достъпността на съответните продукти или услуги.

Процедура
За прилагане на изключенията – 1) и 2) е необходимо:

- Изготвяне на **оценка** (оформя се като документ), въз основа на критерии, съгласно Приложение № 1 ЗИДПУ.
- **Съхранение** на оценката и на резултатите, имащи отношение за оценката – за 5 години от последното предоставяне на услуга или продукт на пазара.
- **Информиране** на надзорните/контролните органи за приложение на изключение по 1) или 2).
- В **ЕС декларация** (линк приложение) за съответствие се посочва кои изисквания за достъпност са предмет на изключение.

Микропредприятията се освобождават от задължението да документират своята оценка. При поискване от надзорните органи, представят фактите, отнасящи се до оценката.

Достъпност на продукти
Продуктите се предлагат на пазара само ако отговарят на изискванията за достъпност по Приложение № 2, раздели I и II. За продуктите се прилагат и критериите за функционални показатели от раздел VI.

Съответствие
Продукт, който отговаря на публикувани в Официален вестник на ЕС хармонизирани стандарти или одобрени технически спецификации по чл. 15, пар. 3 от Директивата, се счита за съответстващ на изискванията за достъпност. Оценката на съответствието следва да се извършва по процедурата, посочена в Приложение № 3 от ЗИДПУ.

ЕС декларация (по образец, съгласно Приложение № 4 от ЗИДПУ) се съставя, когато е налице основание за съответствие. При промяна на данни се актуализира. Следва да е преведена на езика определен от съответната държава членка, на чийто пазар се предоставя – в България – на български език.

Маркировка CE
Съответствието на продукт с изискванията за достъпност се установява с нанесена маркировка „CE“ върху продукта или върху неговата табела. Когато е невъзможно се нанася върху опаковката и в придружаващите документи.

Задължения на икономическите оператори във връзка с продуктите

Производителят

- Когато пуска продукт на пазара, **гарантира**, че е в съответствие с приложимите изискванията за достъпност.
- Съставя съответната **техническа документация** и провежда процедурата за **оценяване на съответствието**.
- Когато съответствието за достъпност е доказано, съставя **ЕС декларация** за съответствие и нанася **маркировката „CE"**.
- Съхранява техническата документация и ЕС декларацията в продължение на **5 години** след пускането на продукта на пазара.
- Прилага процедури, чрез които гарантира, че при **серийно производство** продуктите остават в съответствие с приложимите изисквания.
- Гарантира, че **върху всеки продукт** има нанесен тип, партиден или сериен номер или друг елемент, който позволява идентификацията на продукта. Нанася върху продукта своето име и регистрирано търговско наименование или регистрирана търговска марка и пощенския адрес (едно единствено място), на който може да се осъществи връзка с него. Информацията, когато не може да се нанесе върху продукта, се предоставя върху опаковката или в документ, придружаващ продукта.
- Гарантира, че продуктът се придружава от **инструкции и информация за безопасност** на български език.
- Когато счита, че даден продукт, който е пуснал на пазара, **не съответства** на изискванията за допустимост, предприема необходимите **коригиращи действия** за привеждането на продукта в съответствие или за **изтеглянето му**. **Информира** незабавно органите за надзор на пазара и компетентните органи на държавите членки, в които такива продукти са предоставени на пазара. Предоставя подробна информация за несъответствието.
- Води **регистър** на продуктите, които не отговарят на приложимите изисквания за достъпност и на съответните жалби.
- При обосновано искане от органите за надзор, както и за целите на производство, предоставя цялата информация и документация, необходима за доказване на съответствието на продукта, на хартиен или на електронен носител на български език или на друг разбираем от органите език. Оказва **съдействие**.
- Производителят може да определи писмено свой **упълномощен представител** – спазвайки определено минимално съдържание и такова, което не следва да бъде включено в пълномощното.

Вносителят

- Пуска на пазара продукти само, когато **съответстват** на изискванията за достъпност.
- **Гарантира**, че: е съставена **техническата документация** и е проведена процедурата за оценяване на съответствието; **маркировката „CE"** е нанесена; върху продукта е нанесена необходимата информация; придружава се от необходимите документи.
- Гарантира, че продуктът се придружава от **инструкции и информация за безопасност** на български език.
- **Нанася** върху продукта своето име и регистрирано търговско наименование или регистрирана търговска марка и пощенския адрес, на който може да се осъществи връзка с него. Информацията, когато не може да се нанесе върху продукта, се предоставя върху опаковката или в документ, придружаващ продукта.
- Когато счита, че даден продукт **не съответства** на приложимите изисквания за достъпност, той не пуска продукта на пазара, докато не бъде приведен в съответствие, и информира за това производителя и органите за надзор на пазара.

- Гарантира, че **условията на съхранение или транспортиране** не застрашават съответствието на продукта с изисквания за достъпност.
- Съхранява **копие от ЕС декларацията** и **техническата документация** за съответствие в продължение на **5 години** след пускането на продукта на пазара.
- Когато счита, че даден продукт, който е пуснал на пазара, не съответства на изискванията, предприема необходимите **коригиращи действия** за привеждане в съответствие или за **изтеглянето** на продукта.
- Когато продуктът **не отговаря на изискванията** за достъпност, информира органите за надзор на пазара и компетентните органи на държавите членки, в които такива продукти са предоставени. Дава подробна информация за несъответствието на продукта.
- Вносителят води **регистър** на продуктите, които не отговарят на приложимите изисквания за достъпност и на съответните жалби.
- При обосновано искане от органите за надзор, както и за целите на производство, предоставя цялата информация и документация, необходима за доказване на съответствието на продукт, на хартиен или на електронен носител на български език или на друг разбираем от органите език. Оказва **съдействие**.

Дистрибуторът

- Когато предоставя на пазара продукт, действа с дължимата грижа по отношение на **изискванията за достъпност**.
- **Гарантира**, че: е съставена **техническата документация** и е проведена процедурата за **оценяване на съответствието**; **маркировката „CE"** е нанесена; върху продукта е нанесена необходимата информация; придружава се от необходимите документи.
- Когато счита, че даден продукт, който е пуснал на пазара, **не съответства** на изискванията, предприема необходимите **коригиращи действия** за привеждане в съответствие или за **изтеглянето** на продукта и информира производителя или вносителя, както и органите за надзор на пазара.
- Гарантира, че **условията на съхранение или транспортиране** не застрашават съответствието на продукта с изисквания за достъпност.
- Когато счита, че даден продукт, който е пуснал на пазара, **не съответства** на изискванията за допустимост, предприема необходимите **коригиращи действия** за привеждането на продукта в съответствие или за **изтеглянето** му. **Информира** незабавно органите за надзор на пазара и компетентните органи на държавите членки, в които такива продукти са предоставени на пазара. Предоставя подробна информация за несъответствието.
- При обосновано искане от органите за надзор, както и за целите на производство, предоставя цялата информация и документация, необходима за доказване на съответствието на продукта, на хартиен или на електронен носител на български език или на друг разбираем от органите език. Оказва **съдействие**.

Когато **вносител или дистрибутор** пуска на пазара продукт със своето име или търговска марка или променя продукт, който вече е пуснат на пазара, по такъв начин, че съответствието с изискванията на закона може да бъде засегнато, той се счита за производител и изпълнява задълженията на производителя.

Всеки икономически оператор поддържа информация за всеки икономически оператор, който му е доставил даден продукт, и за всеки икономически оператор, на когото е доставил даден продукт за период 5 години след датата на доставката.

Надзор на пазара

Надзор на пазара относно продуктите се извършва от председателя на ДАМТН чрез органите за надзор на пазара от агенцията.
Органите за надзор на пазара:

- имат право на свободен достъп до търговски обекти, места за съхранение и предоставяне на пуснати на пазара продукти, вкл. места за продажба от разстояние; търговски, складови, производствени помещения; панаири, изложби и демонстрации на продукти и т.н.
- могат да изискват от икономическите оператори ЕС декларации, техническа документация, инструкции и документация за безопасност, информация за друг икономически оператор, документ за търговска марка, оценка, оригинални счетоводни и търговски книги и т.н.
- определят подходящ срок за предоставяне на съответните документи и информация (не по-дълъг от 30 дни).

Достъпност на услугите
Услугите се предоставят само, когато съответстват на изискванията за достъпност по приложение № 2 от ЗИДПУ.
Има някои изключения, уредени за микропредприятията.
Услугите следва да съответстват на изискванията за достъпност

Доставчиците на услуги

- Гарантират, че услугите са планирани и се предоставят **в съответствие** с изискванията за достъпност.
- Изготвя **необходимата информация** в съответствие с приложение № 5 ЗИДПУ, като включва разяснения по какъв начин услугите изпълняват изискванията за достъпност. Информацията се предоставя на обществеността в писмена, устна форма и др. **Съхранява** информацията за срока на предоставяне на услугата.
- Гарантират, че услугите са в съответствие с изискванията за достъпност **през целия срок** на предоставянето им.
- В случай на **несъответствие**, предприема необходимите **коригиращи мерки** за привеждане на услугата в съответствие.
- Когато услугата **не отговаря** на приложимите изисквания за достъпност, **информира** за това компетентния орган и компетентните национални органи на държавите членки, в които се предоставя услугата. Предоставя подробна информация за несъответствието и за предприетите коригиращи мерки.
- При обосновано искане от компетентен орган, предоставя цялата информация, необходима за доказване на съответствието на услугата с приложимите изисквания за достъпност - на хартиен или на електронен носител на български език в определен от срок. Оказва **съдействие**.

Контрол на съответствието на услуги
Контролът на съответствието на услугите се извършва от съответните контролни органи по начина посочен по-горе: Комисията за регулиране на съобщенията; Съвета за електронни медии; Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация"; Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация"; Изпълнителна агенция

„Железопътна администрация"; Изпълнителна агенция „Морска администрация"; Комисията за финансов надзор и заместник-председателя на Комисията за финансов надзор, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност"; Българската народна банка; Министерството на културата; Комисията за защита на потребителите.
Оправомощените длъжностни лица имат право да извършват проверки за спазване на изискванията за достъпност; на свободен достъп до обекти и помещения, използвани при предоставяне на услугите; да изискват информация, оценка, ако са приложени изключения, счетоводни, търговски и други книги и документи; сведения и извлечения от трети лица, необходими за извършване на насрещни проверки и т.н.

Потребителски жалби и сигнали и средства за колективна защита
При нарушения на изискванията за достъпност потребителите и организациите на и за хората с увреждания могат да подават сигнали и жалби до съответните надзорни или контролни органи.
Организациите на и за хората с увреждания и Агенцията за хората с увреждания могат да предявят иск за преустановяване или за забрана на действия или търговски практики, които са в нарушение на изискванията за достъпност.

Административнонаказателна отговорност
При нарушение на изискванията за достъпност са предвидени глоби за физически лица в размер от 150 до 10 000 лева и имуществени санкции за юридически лица в размер от 500 до 25 000 лева. При повторно нарушение глобите и имуществените санкции са с по-висок размер.